וישלח

— י״ט כסלו —

א. אויפן פסוק[1] „קטנתי מכל החסדים ומכל וגו״, איז מבאר דער אלטער רבי אין זיין אגה״ק[2] וואס ער האט געשריבן „אחר ביאתו מפ״ב״, „שבכל חסד וחסד״ וואס דער אויבער־שטער טוט מיט אַ מענטשן דאַרף ביי אים פועל זיין ער זאל ווערן אַ שפל רוח, ווייל דער חסד איז „קרבת אלקים ממש״, און וואס מער חסד, ווער ס׳איז מער „קמי״ אלץ מער איז ער בטל, „כלא ואין ואפס״. און דעריבער האט יעקב געזאגט „קטנתי מכל החסדים גו״, אז דורך אלע חסדים וואס דער אויבער־שטער האט מיט אים געטאן איז יעקב קליין געוואָרן אין זיינע אויגן. וואס דאס איז דער ביטול וואס קומט מצד הקירוב.

פירוש רש״י עה״פ („נתמעטו זכיותי ע״י החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו״) איז פשוטו של מקרא, ער איז מסביר פאר־וואס יעקב האט געבעטן „הצילני נא גו״ האבנדיק אַ הבטחה מפורשת „ושמרתיך גו״[3]; „ואהי׳ עמך״[4] — אז דאס איז געווען ווייל ער האט מורא געהאט „שמא משהבטחתני נתלכלכתי כו״:

דער אלטער רבי איז מפרש די ווער־טער „קטנתי מכל החסדים גו״ ווי דאס איז אַ תורה — הוראה בעבודת השם, שייך און נוגע צו יעדער אידן — אז גילוי החסדים שלמעלה דאַרף פועל׳ן ער זאל זיין אַ שפל רוח.

דאס איז אויך בהתאם צום חילוק האופן צווישן יעקב׳ס זאגן „קטנתי״ און דעם אופן ווי דער אלטער רבי שרייבט די אגרת הקודש: יעקב האט עס גע־זאגט אלס תפלה ובקשה, ווען ער איז געשטאנען אין אַ מעמד ומצב של סכנה און האט מורא געהאט פאר עשו׳ן — דעריבער איז מען מסביר די סיבה אויף זיין פחד און בקשה וכו׳.

דער אלטער רבי האט געשריבן די אגרת „אחר ביאתו מפ״ב״, ד. ה. ווען ער איז ארויס פון סכנה, און די אגרת איז (ביחד עם ההודאה צום אויבערשטן) אַ הוראה ואזהרה צו חסידים, „ולזאת באתי מן המודיעים מודעה רבה לכללות אנ״ש על ריבוי החסדים אשר הגדיל ה׳ לעשות עמנו . . לבלתי רום לבבם כו״ — און במצב זה איז מתאים דער פירוש „שבכל חסד וחסד שהקדוש ב״ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד״.

ב. מען דאַרף אַבער פארשטיין (בפנימיות הענינים)[5]: ווי איז עס טאקע שייך, אז יעקב זאל מורא האבן „שמא נתלכלכתי בחטא״ — ווי איז שייך אזא ענין ביי יעקב׳ן? בשלמא דאס וואס „נתמעטו זכיותי ע״י החסדים והאמת שעשית עמדי״ איז מובן, ווייל בשעת „עושים לו נס״ איז „מנכין לו מזכיותיו״[6] — דאס איז דאך אבער נאר אַ טעם אויף דעם „מנכין לו מזכיותיו״, עס ווערט

1) פרשתנו לב, יא.
2) סי׳ ב.
3) ויצא כח, טו.
4) שם לא, ג.
5) כמו שהקשה ברד״ה קטנתי עטר״ת.
6) שבת לב, א. תענית כ, ב.

אבער ע"ז ניט קיין חטא וואס זאל גורם זיין צו מבטל זיין די הבטחה פון דעם אויבערשטן[7]?

עד"ז דארף מען פארשטיין בנוגע דעם אלטן רבי'ן:

פון דעם וואס דער אלטער רבי ברענגט אין דער אגה"ק גופא ניט נאר „וזו היא ג'כ מדתו של יעקב", נאר אויך דעם המשך בפירוש הכתובים „ובזאת התנצל על יראתו מפני עשו ולא די לו בהבטחתו והנה אנכי עמך כו' מפני היות קטן יעקב במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו', ואינו ראוי וכדאי כלל להנצל כו', וכמארז"ל[8] שמא יגרום החטא שנדמה בעיניו שחטא" — איז משמע:

א) אז דער פירוש פון אלטן רבי'ן אין „קטנתי גו'" אז דאס איז דער ביטול וואס קומט מצד ריבוי החסדים, מצד קרבת ה' — איז פארבונדן מיטן פירוש הפשוט, אז דאס מיינט די מורא פון יעקב'ן ווייל נדמה בעיניו שחטא. ב) אז אויך דער ענין איז נוגע צום מצב ווי דער אלטער רבי איז געווען „אחר ביאתו מפ"ב".

וי"ל אז דערמיט מיינט ער אויך צו מרמז זיין, אז ניט קוקנדיק דערויף וואס נאך זייענדיק אין תפיסה האט ער געהאט די הבטחה פון בעש"ט און מגיד אז ער וועט באפרייט ווערן און וועט דערנאך קענען ווייטער מגלה זיין חסידות און ביתר שאת ווי פריער[9] — פונדעסטוועגן אויך „אחר ביאתו מפ"ב" בעט ער דעם אויבערשטן אויף דעם.

איז ניט מובן:

ווי איז שייך ביי דעם אלטן רבי'ן אזא ענין פון „קטנתי — שמא יגרום החטא"?

ג. בכללות איז די הסברה בזה: ווען מ'איז עולה אין א העכערע דרגא, איז א זאך וואס אין א נידעריקערער דרגא איז דאס ניט געווען קיין חטא, ווערט עס פארראכטנט ווי א חטא אין א העכערער דרגא. און דער פשט אין דעם איז: ניט נאר אויב ער וועט איצטער פונדאסניי טאן די זעלבע מעשה וועט עס זיין א חטא (דאס איז ניט אזא חידוש) — נאר די פריערדיקע שוין אפגעטאנענע מעשה, וואס בשעת עשייתה איז זי ניט א חטא במילא איז זי שייך בא יעקב'ן און באם אלטן רבי'ן — איז מען אים איצטער, במדריגתו העליונה, דן אויף איר[10], און ער דארף אויף איר תשובה טאן[11].

דאס איז אבער ניט מספיק. אמת טאקע אז בשעת מעשה איז עס קיין חטא ניט געווען ואעפ"כ איז בעלייתו כחטא יחשב, מ'מוז אבער זאגן אז „ניט קיין גלאטע זאך" האט עס בשעת מעשה אויך געדארפט זיין. ווארום אויב ס'איז אלץ געווען בתכלית כדבעי — איז אויך שפעטער ניט שייך דערויף קיין תשובה[12].

בלייבט די שאלה ווי איז שייך אזוי זאגן בנוגע צו יעקב'ן, און דערנאך בנוגע צום אלטן רבי'ן?

---

7) ראה רא"ם לפרש"י. חדא"ג מהרש"א ברכות ד, א.

8) ברכות שם. והלשון „שנדמה בעיניו שחטא" הוא הוספת אדה"ז. וראה רש"י ברכות שם.

9) ראה בית רבי ח"א פט"ז.

10) ראה פע"ח שער התפלין פ"י. שער הגלגולים הקדמה כב. שער הכוונות ענין סעודת שחרית של שבת בסופו.

11) תניא פכ"ט (לו, ב). ונת' בארוכה בלקו"ש ח"ד ע' 1197.

12) ועכ"פ כענין „דקדוקי מצות" שבכתבי האריז"ל שבהערה 10.

ד. דער פנים יפות איז מפרש דעם ענין פון קטנתי מכל החסדים: ביי די עליות הנשמות פון איין עולם אין אַ העכערן עולם (וואָס צדיקים אין להם מנוחה כו' שנאמר ילכו מחיל אל חיל[13]), איז אַ־יידער זיי זיינען עולה אין דעם העכערן עולם זיינען זיי חוזרים לקטנות (וואָס דאָס איז ווי עס רעדט זיך אין דער הקדמה צו „חינוך קטן" וועגן דעם ענין פון „שבע יפול צדיק וקם"[14]), ובלשון הפנים יפות: צווישן גדלות ראשון און גדלות שני איז דאָ קטנות שני. און דאָס איז דער פירוש הפסוק קטנתי גו': ביי די עליות וואָס יעקב האָט עולה געווען פון חו"ל קיין א"י, איז פאָר דער עלי' געווען ביי אים „קטנתי".

ועפ"ז יובן וואָס יעקב האָט געבעטן „הצילני נא מיד אחי מיד עשו": ווי־באַלד אַז נאָך דער הבטחה, און אויך נאָך די פריערדיקע עליות, איז ביי אים געווען דער ענין פון „קטנתי" — דאַרף ער אַנקומען צו „הצילני נא". און ווי ער איז מבאר אין פנים יפות, אַז כאָטש קטנות שני איז העכער פון גדלות ראשון[15], אעפ"כ, וויבאַלד דאָס איז פאַרט אַן ענין של קטנות, דאַרף מען דאָן האָבן אַ שמירה גדולה.

[ועד"ז יש לבאר דעם קשר פון פירוש רבנו הזקן מיט פירוש רש"י: דער פירוש אין „(שמא נתלכלכתי ב)חטא" איז מלשון „אני ושלמה בני חטאים"[16], אַז ס'דאָ אַ חסרון (קטנות) אין זיין עבודה לגבי זיין מעמד ומצב החדש.

און דאָס גופא איז פאַרבונדן מיטן „ריבוי החסדים" וואָס דער אויבער־שטער האָט געטאָן מיט יעקב'ן, וואָס האָט ביי אים ארויסגעבראַכט ניט נאָר אַז „נתמעטו זכיותי" נאָר אַז זיין עבודת ה' גופא איצט איז בבחי' (קטנות ו)חסרון[17], ווייל מצד דער „קרבת אלקים ממש ביתר שאת מלפנים"[18] דאַרף די עבודת ה' אויך זיין „ביתר שאת מלפנים", און אויב זיין עבודה איז ניט אַזוי, איז ער בבחי' ירידה ונפילה וקטנות][19].

---

13) סוף ברכות. סוף מו"ק (ושם הלשון: תלמידי חכמים. וראה לקו"ש חט"ו ע' 137 ואילך). וראה פע"ח ושער הגלגולים שם.

14) משלי כד, טז.

15) וא"ז סותר למ"ש בחינוך קטן, שבין עלי' לעלי' הוא בבחי' נפילה (גם) ממדריגתו הראשונה — כי הנפילה שבין עלי' לעלי' הוא כעין הנה"ד והעמוד שבין עולם לעולם, וכהעלי' לשכל גדול ועמוק שהוא דוקא ע"י הקושיות המבלבלות אותו לגמרי משכל הראשון (פלח הרמון בראשית ע' 302), שאף שבחיצוניות ובגילוי מחבלבל משכל הראשון (שלכן צריך אז לשמירה גדולה, כמ"ש הפ"י שם), הרי באמיתית הענין, גם הנפילה אינה ירידה, כ"א (אדרבא — הקושיא באה ע"י שנתחדשה אצלו סברה שכלית שלא ידעה מקודם: היינו —) חלק מהעלי'.

16) מ"א א, כא.

17) ועד ש„לחטא יחשב" — ראה סד"ה קטנתי שם. וראה באריכה ד"ה ויכנעו עמי תרנ"א. ד"ה החלצו תרנ"ט סי"ג.

18) לשון אגה"ק שם.

19) גם י"ל דענין ד„חטא" הוא בדוגמת ענין „דקדוקי מצות" שבפע"ח ושער הגלגולים שם

[ועפ"י פירוש זה יובן יותר מה שיעקב ירא שימסר ביד עשו. דלפירוש „חטא — חסרון", הוא רק העדר מציאות (בדוגמת „נתמעטו זכיותי"), שהתוצאות הן העדר — העדר שכר, אבל גם העדר עונש (אבל ראה הערה 17)]

ובפרט שמשנה — בפע"ח — הל' ממש"כ לפני זה „עבירות קלות" — כי אפילו זה אינו. ולכן שייך לאמר שנדמה ליעקב (ולאדה"ז) שישנו בו.

וכן מפורש בשער הגלגולים שם, שמחלק (בנוגע לכל אדם) ומונה על הסדר: עונות חמורים, חטאים קלים מהראשונים, דקדוקי מצות שהם כחוט השערה (ולהעיר ממה שמפרש שם לאח"ז בחכם אחד גדול שנענש על „הדקדוק הקל", „גם נענש" על הליכת ד' אמות בשבת ברה"ר ומעט עפר במנעליו בלי ידיעתו).

ולשון אגה"ק: שנדמה בעיניו שחטא, זה שנדמה בעיניו ל"ל שהוא ע"ד מרז"ל (מו"ק יח, סע"ב) שגם בזה ב' אופנים: א) נחשד מפני ש"ש בו — עכ"פ מעין זה. ב) אין בו כלל, ונחשד (בנדו"ד — בעיני

ה. עד״ז וועט מען פֿאַרשטיין אויך בשייכות צום אַלטן רבי׳ן:

ס׳איז ידוע[20], אַז דער ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה״ דורך דעם אַלטן רבי׳ן האָט זיך בעיקר אָנגעהויבן נאָך זיין קומען פון פ״ב; וואָס דאָס באַווייזט אויפן גודל העלי׳ (גדלות) צו וועלכער דער אַלטער רבי איז צוגעקומען נאָך פ״ב אין פֿאַרגלייך מיט דער גדלות פון פֿאַר פ״ב[21]. איז צווישן דער גדלות שקודם פ״ב און זיין גדלות (שלמעלה מהקודמת) שלאחרי פ״ב, איז ביי אים געווען דער ענין פון „קטנתי״ — דער מאסר פון אַלטן רבי׳ן.

דער מאסר האָט דאָך מיט זיך גע־ברַאַכט פילע און גרויסע יסורים. וכידוע[22] וואָס דער באַרדיטשעווער האָט געמאַנט ביים אַלטן רבי׳ן בנוגע זיין אַרעסט: פֿאַרוואָס האָט ער אַזויפיל געמומען אויף זיינע פלייצעס — „אַזוי פיל יסורי כלל ישראל, יסורים של מעלה, אייערע יסורי הנפש ויסורי הגוף, מיא ואַלט דאָס געקענט דורכפירן מיט מקיפים״. וואָס דאָס האָט געזאָגט דער באַרדיטשעווער בנוגע די יסורים פון דעם מאסר גופא, ולאחרי זה — זיינען נאָך געווען די יסורים וואָס דער אַלטער רבי האָט געהאַט אין די דריי שעה נאָכן מאסר, וועלכע זיינען ביי אים געווען „צער גדול יותר מכל המאסר״[23].

איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז (בגילוי)[24] איז דאָס געווען קטנות ונפילה אפילו לגבי דער פֿריערדיקער מדריגת גדלות פון אַלטן רבי׳ן.

און ווי מיר זעען פון די רייד פון דעם רבי׳ן (מוהרש״ב) נ״ע[25] אַז כאָטש ס׳איז שווער אַזוי צו זאָגן, פונדעסטוועגן, איז דאָך דאָס אַזוי, אַז דער גילוי אור וואָס איז געקומען לאחרי פ״ב איז דאָס גע־ווארן ע״ד מארז״ל[26] הזית כשכותשין אותו מוציא שמנו. פון דעם משל איז מובן, אַז בשעת המאסר איז געווען אַ קטנות אפילו לגבי קודם פ״ב:

בעת כתישת הזית, ווען דער זית ליגט אונטער דעם פרעס, פֿאַרמאָגט ער דאָך ניט קיין איינע פון די ביידע מעלות: ניט ער האָט די שפּעטערדיקע מעלה — וואָרום ער האָט נאָך ניט אַרויסגעגעבן דעם שמן וואָס קען מאיר זיין כל העולם — און ניט ער האָט זיין פריערדיקע מעלה, ווען ער איז געווען אַ פרי, וואָס כאָטש פֿאַר דער כתישה האָט מען נאָך ניט געקענט נוצן זיין שמן למאור — איז ער דאָך אָבער דאָן געווען אַ פרי מאכל. משא״כ אין דער צייט ווען מען איז אים כותש פֿאַרלירט דער זית אויך די מעלה*[26].

דאָס זעלבע איז מובן אויך בנוגע דעם זמן היותו במאסר בפ״ב — אַז ניט נאָר איז נאָך דעמולט ניט געווען די הפצת המעינות ווי נאָך פ״ב, נאָר עס האָט דאָך דאָן, בשעת המאסר, אויך ניט געקענט זיין קיין הפצת החסידות אין דעם אופן ווי דער אַלטער רבי האָט עס געטאָן פֿאַר פ״ב.

און אָט דער ענין, וואָס אין יענער צייט איז ניט געווען די אפשריות צו מפיץ זיין חסידות, איז געווען נוגע

עצמו) מפני סיבה צדדית (ביטול ביותר וקטנות שבינתיים).

20) תורת שלום ע׳ 112.
21) ראה לקו״ד ח״א כב, סע״ב ואילך.
22) לקו״ד שם כט, א.
23) שם מ, ב.
24) ראה לעיל הערה 15.
25) תורת שלום ע׳ 26.
26) ראה מנחות נג, ב. שמו״ר פל״ו, א.
*26) ראה בארוכה שיחת ש״פ וישב תשמ״ב.

(אויך) דעם אלטן רבי'ן אליין. וכמובן פון ענין אברהם אבינו בעת ער האט ניט געקענט גמ"ח זיין בהכנסת אורחים ווייל ס'זיינען ניט געווען קיין אורחים[27]. ובמכש"כ: דאס רעדט זיך וועגן גמ"ח בגשמיות און לערביים און קודם מתן תורה — עאכו"כ ווען דאס רעדט זיך לאחרי מ"ת, און צו אידן, און וועגן תלמוד תורה[28], ומכל שכן — תלמוד תורה דרבים, און עאכו"כ פנימיות התורה[29]

— און דערפאר האט ער געשריבן „קטנתי וכו'".

ו. בכל שנה ושנה חזר'ן זיך איבער די ענינים[30], און אזוי ווי אלע ענינים הויבן זיך אן פון תורה, דעריבער לייענט מען בתורה בשבת הסמוכה לי"ט כסלו[31] (אדער בי"ט כסלו עצמו) „קטנתי מכל החסדים וגו'".

וואס דאס איז די בקשה פון יעקב אבינו און פון נשיאי ישראל (ווי עס ווערט געבראכט אין קהלת יעקב[32] אז „נשיא" איז ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו), ובפרט פון דעם אלטן רבי'ן —

וואס זיי זיינען מתפלל און אויך פאר יעדן אידן, אז ניט קוקנדיק דערויף וואס „קטנתי גו'", זאל מקויים ווערן די הבטחה „היטב איטיב עמך, ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב".

(משיחת ש"פ וישלח תשכ"ה)

---

27) ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י ר"פ וירא.

28) ועייג"כ לקו"ד ח"א קפג, א: אפילו א צדיק גמור וואס ער איז מתבטל פון ת"ת כו'.

29) ולהעיר מסיום האגרת קטנתי (שלא נדפס בתניא) ב„אגרות קודש" אדה"ז — קה"ת, תש"מ (ע' צז): וגם מידי דברי זכור אזכרנו לכל אנ"ש הקרובים והרחוקים שלא ליסע אלי עד שבת מברכין אדר שני וגם אנ"ש החדשים לא יסעו קודם לכן עד שובי לאתני ולכתי ברוך הנותן ליעף כח.

30) ראה לב דוד (להחיד"א) פכ"ט (ע"פ מש"כ הרמ"ז בס' תיקון שובבים). משנה ספ"ג דגיטין. שו"ת הר"י אירגס (בסו"ס מבוא פתחים) ס"ה בארוכה.

31) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.

32) מערכת רבי. ונת' בלקו"ש ח"ד ע' 1051 בהערה.